

ارزشیابی شایستگی بافت گلیم سوزنی

شرح کار:

انجام مراحل سربندی ابتدای گلیم، نقشه خوانی و پودگذاری، دغه زنی، شیرازه پیچی، شل کردن چله ها و جداسازی گلیم از دار، دوخت نقش روی گلیم بر اساس نقشه به روش پیچی و بکارگیری ابزار به شکل صحیح در تمام مراحل کار

استاندارد عملکرد:

ایجاد نقش بر گلیم با استفاده از پودگذاری ساده و پیچی و نقش دوزی با استفاده از سوزن و جداسازی از دار بافندگی

شاخص‌ها:

- سربندی ابتدای گلیم
- نقشه خوانی و پودگذاری
- دغه زنی و شیرازه پیچی
- دوخت نقش با پود و سوزن روی گلیم به روش پیچی
- شل کردن پیچ های تنظیم دار و برش چله ها و جداسازی گلیم

شرایط انجام کار و ابزار و تجهیزات:

شرایط: زمان: ۱۹۵ دقیقه مکان: کارگاه بافت گلیم، دار ۱۵۰ × ۱۰۰ سانتیمتر، نقشه گلیم سوزنی

ابزار و تجهیزات:

دار گلیم بافی، دغه، قیچی، سوزن، پود و خامه، سیخ پودکشی، آچار مخصوص دار، نخ سربندی، متر، مازیک

ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو
۱	سربندی	۱	
۲	نقشه خوانی و پودگذاری	۲	
۳	دغه زنی و شیرازه پیچی	۲	
۴	(نقش اندازی سوزنی) (نقش دوزی)	۲	
۵	برش چله و جداسازی از دار	۲	
	شایستگی های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش: - درست کاری و کسب روزی حلال (N۷۳) و مسئولیت پذیری (N۷۲)	۲	
	میانگین نمرات		*

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، ۲ می باشد.

فصل ۴

بافت گلیم لادی

واحد یادگیری ۴

شایستگی بافت گلیم لادی

مقدمه

گلیم لادی یکی از انواع گلیم های اصیل ایرانی است که بافت آن مراحل مختلفی دارد که عبارت است از:

آیا تاکنون نام گلیم لادی را شنیده اید؟ چه تفاوتی با دیگر انواع گلیم دارد؟ بافت گلیم لادی دارای چه مراحل است؟

مراحل بافت گلیم لادی

کارهریک از انواع سربندی را به دلخواه میتوان استفاده کرد. در اینجا سربندی موسوم به «پود معلق» یا «عبوری» آموزش داده می شود. لازم به ذکر است که این نوع سربندی خود از سه قسمت «زنجیره»، «گلیمک یا ساده بافی» و «نقش اندازی با پود معلق» تشکیل می شود.

مرحله اول) چله کشی: برای شروع گلیم لادی همانند دیگر انواع گلیم پس از آماده کردن دار، ابزار و مواد اولیه و سیه بندی، چله کشی انجام می شود. سپس کشش چله ها تنظیم وهاف ومهار را درجای لازم قرار می دهند. در این نوع گلیم هم فاصله بین چله ها باید به اندازه ضخامت یک چله یا تار باشد. **مرحله دوم) سربندی (به روش پود معلق یا عبوری):** دومین مرحله بافت گلیم لادی «سربندی» است. برای این

برای ساده بافی ابتدا پود های رنگی را انتخاب می کنند. ویژگی های انتخاب پود برای ساده بافی عبارت است از:

- رنگ پود ساده بافی در سربندی معمولا هم رنگ با زمینه ی گلیم انتخاب می شود.
- پود دولا تاب و کم تاب انتخاب می شود. (پود کم تاب به راحتی در بافت می خوابد).

الف) زنجیره: زنجیره اولین قسمت سربندی است. زنجیره را پس از چله کشی و به یکی از روشهای آموزش داده شده در فصل اول انجام میدهند.

ب) ساده بافی (گلیمک): ساده بافی دومین قسمت سربندی بوده و بعد از زنجیره با استفاده از رشته های رنگی پشمی، انجام می شود.

استاندارد عملکرد: سربندی، نقشه خوانی، پودگذاری و عبور پود از روی سه و زیر یک تار برای ایجاد نقش، دقه زنی، شیرازه پیچی و جداسازی گلیم از دار بافندگی

▲ نمونه یک سربندی پود معلق (عبوری) بسیار زیبا در یک گلیم قدیمی | تصویر ۱-۴

توجه

اگر گلیم برای کاربرد زیر انداز بافته شود پود قسمت ساده بافی در سربندی آن از نخ یک لا تاب ولی به شکل دولا استفاده می شود.

اصول ساده بافی:

- طول ساده بافی حدود یک دهم طول کل سربندی است.
- ساده بافی در پایین و بالای سربندی و به شکل قاب بافته می شود.
- کشش پود در تمام ردیف های بافت، متوسط و یکسان است.
- (کشش یکسان فاصله میان چله ها را ثابت نگه می دارد.)
- عبور پود از زیر و روی چله ها به صورت مرحله ای و هر مرحله حدود ده سانتیمتر از عرض چله ها عبور داده می شود.
- پود در هر ردیف نسبت به قبل یا بعدی بصورت زیر و روی تارها قرار می گیرند.
- اندازه طول پود ساده بافی متناسب با عرض گلیم و تعداد ردیف های پودگذاری محاسبه می شود.
- دقه گلیم متناسب با ظرافت بافت انتخاب می شود.
- دقه زنی با رعایت اصول ارگونومی انجام می شود.
- پس از انتخاب پود و آگاهی از اصول آن، ساده بافی را گام به گام به ترتیبی که در فصل دوم آموزش داده شد انجام می دهند.
- ج) نقش اندازی:** سومین قسمت سربندی، نقش اندازی است که به روش پود گذاری با پود معلق یا پود عبوری انجام می شود. برای این کار از همان پود های رنگی مورد استفاده در بافت گلیم انتخاب می کنند. باید توجه داشت که نقش ها در سربندی از نظر پیچیدگی و تراکم نقش به تناسب پر کاری نقوش گلیم انتخاب شوند.

کار گروهی

همراه با گروه در محل زندگی خود جست و جو کنید و از نمونه های سربندی بافته شده در گلیم هایبافته شده محلی عکاسی کنید. از نقوش آنها عکس گرفته و ویژگی های آنها را شرح داده و تایپ نمایید و گزارش خود را در کلاس ارائه کنید.

توجه

در فصل دوم بافت گلیم ساده روش پود عبوری یا معلق را آموخته اید در این فصل کمی مفصل تر به آن پرداخته شده است.

اصول پودگذاری عبوری

- ۱- در نقش اندازی معمولا تمام رنگ های انتخاب شده در همه جای این ناحیه از سربندی دیده می شود.
 - ۲- فاصله میان پود های هم رنگ بکار رفته در سراسر این ناحیه تقریبا بین ۱ الی ۸ سانتی متر است.
 - ۳- معمولا از نقوش ساده و تکرار شونده برای این ناحیه استفاده می شود.
 - ۴- برای این قسمت معمولا نقوش کوچک و ظریف بکار می رود.
 - ۵- تنوع پود های رنگی این قسمت بین ۲ تا ۴ رنگ است. پس از انتخاب پود های رنگی و آگاهی از اصول آن، نقش اندازی رابه روش پود گذاری گام به گام مطابق با آنچه در «فصل بافت گلیم ساده آورده شده» انجام می دهند.
- بعد از نقش اندازی، ساده بافی را دوباره همانند ساده بافی ابتدای سربندی انجام داده و به این ترتیب سربندی تمام می شود.

فعالیت کارگاهی

در این تصاویر نمونه ای از پودگذاری ساده، عبوری و حصیری را مشاهده می کنید. با بررسی دقیق آنها تعیین کنید که هر خانه نقشه نشان دهنده چند تار یا چله در هریک از این نمونه است.

الف:.....

پ:

ب:

در تمام گلیم ها تعداد خانه های نقوش در نقشه باید فرد باشد. (تعداد چله ها در هر گلیمی نسبت به خانه ها تفاوتی ندارد.)

توجه

مرحله سوم) بافت لادی:

پس از سربندی بافت قسمت اصلی گلیم به روش لادی شروع میشود. بطور معمول روش لادی را برای بافت همه قسمتها شامل حاشیه و متن بکار میگیرند. در اینجا بافت حاشیه به روش حصیری و بافت متن به شیوه لادی در نظر گرفته شده و آموزش داده می شود. بافت حصیری ساده تر از لادی است و میتواند به عنوان مقدمه بافت لادی قلمداد شود. به عبارت دیگر میتوان بافت لادی را تکامل یافته شیوه حصیری به شمار آورد. در بافت حصیری راه راههایی در راستای طول گلیم (چله ها) بوجود میآید در حالی که در لادی حالت حصیری بصورت مورب بوده و موازی نیست. همچنین در اینجا از بین انواع شیرازه، به دلخواه شیرازه جناقی انتخاب و آموزش داده می شود. بافت بدنه اصلی (شامل حاشیه و متن) به ترتیب در گامهای

زیر انجام میشود:

- ۱- آماده کردن پود: قبل از بافت لازم است بافنده پود مناسب برای را آماده کند. برای بافت لادی (و همچنین حصیری) دو نوع پود لازم است. یک نوع آن برای پود سراسری و دیگری برای ایجاد نقش استفاده میشود. در انتخاب هر یک از آنها لازم است به نکات زیر توجه شود:
 - برای پود سراسری از پود یک لا تاب به صورت دو رشته استفاده می شود.
 - برای ایجاد نقش از پود دو لا تاب به صورت یک رشته استفاده می شود.
 - پودهای نقش انداز رنگی دو لا تاب، کم تاب باشند.
 - ضخامت پود رنگی نقش اندازی حدود دو الی سه برابر ضخامت چله است.
 - مقدار پودهای رنگی و پود سراسری متناسب با نقشه و ابعاد

۳- شیرازه را شروع می کنند. برای این کار از طرف راست و چپ دو دسته دوتاری از هر طرف برای شیرازه (جناق) انتخاب می شود.

۴- دو نخ رنگی متناسب با رنگ زمینه ی گلیم یا ساده بافی کناره های آن به شکل دو لا برای شیرازه هر طرف انتخاب کرده و بر روی یک جفت تار سمت راست و یک جفت تار سمت چپ گره میزنند. نخ های شیرازه به صورت دو لا استفاده می شوند)

۶- سر دو نخ شیرازه از دو جهت یک جفت تار خارج می شوند. حرکت نخ های شیرازه برای ایجاد طرح جناقی (بصورت ضربدری) باید به سمت پهلوئی دو طرف گلیم باشد (نه رو به روی بافنده)

گلیم محاسبه دقیق شود.

- پود سراسری نازکتر از پود رنگی نقش بافی است.

پودهای رنگی انتخاب شده (بر اساس نقشه) بصورت گلوله و یا کلاف بریده شده در سبیدی کنار دست بافنده قرار می دهند. (چنانچه دار گلیم بافی بزرگ باشد نخ ها به شکل گلوله یا کلاف بریده شده در بالای دار آویزان می شود. همچنین نقشه ی گلیم در بالای دار و بین چله ها و مقابل بافنده قرار می گیرد)

۲- تقسیم چله ها برای شیرازه و نقشه: از سمت راست و چپ ۲ الی ۴ تار برای شیرازه بافی در نظر می گیرند. همچنین بر اساس نقشه چله ها بر روی دارسه به یک تقسیم بندی و علامت گذاری می شود.

چنانچه دو نخ هر طرف شیرازه جناقی از دو رنگ استفاده شود طرح جناقی دو رنگ به وجود می آید.

توجه

برای ایجاد تنوع در شیرازه جناقی چه کارهای دیگری می توان انجام داد. در گروه فکر کنید و پاسخ خود را در کلاس مطرح کنید.

فکر کنید

چنانچه نخ شیرازه در میانه کار بافت به اتمام برسد چه باید کرد؟ روی دار تمرین کرده و پاسخ عملی آن را یافته و به هنرآموز خود نشان دهید.

جست و جو

مرحله اول

مرحله دوم

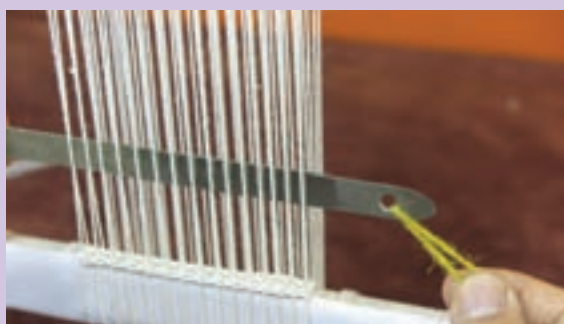
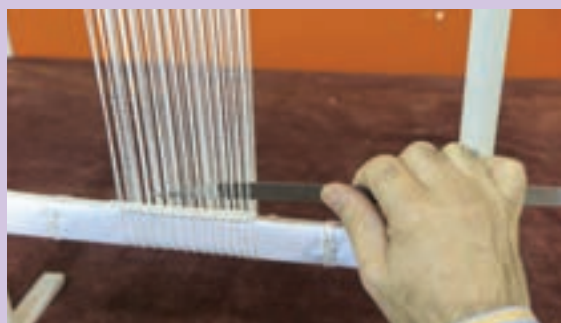
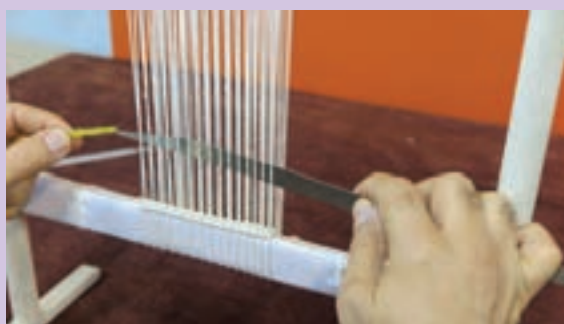

مرحله سوم

▲ مراحل بافت شیرازه جناقی | تصویر ۲-۴

روش اشتباه در دست گرفتن سیخ پودکشی و حرکت آن

روش های صحیح در دست گرفتن سیخ پودکشی و حرکت آن

تک تاره‌یچ نقشی انداخته نمی شود و در هر رج تنها دوبار پود سراسری بصورت یک رفت و برگشت با آن در گیر می شود. به همین دلیل تا انتهای کار (در بافت حصیری) یک خط ممتد در راستای چله ها ایجاد می شود. برای ایجاد نقش ۳ تار را با توجه به نقشه انتخاب کرده و نخ را از روی ۳ چله انتخاب شده عبور داده و از پشت یک تار رد می کنند (یک تار جدا می ماند). دوباره ۳ چله بعدی برای ایجاد نقش انتخاب و مانند قبل ادامه می دهیم (حرکت بصورت سه چله از رو یک چله از زیر می باشد).

۷- پس از معلوم کردن وضعیت شیرازه ، برای بافت حاشیه به روش حصیری چله ها را با توجه به نقشه سه به یک تقسیم می کنند.

نکته: هر خانه از نقشه در گلیم یک تار محسوب می شود. (تنها در گلیم سوماک (ورنی) هر خانه نقشه معرف دو چله هست) ۸- با انتخاب دو نخ (پود) رنگی، یکی برای زمینه و دیگری برای ایجاد نقش از سمت راست و با توجه به نقشه بافت حصیری را شروع می کنند. بافت رج اول (رجهای اولیه) ساده است. در بافت حصیری با توجه به نقشه در مقابل بافنده به ترتیب سه تار برای نقش و یک تار برای پود مشاهده می شود. بر روی

برای شروع از سمت راست، بافت را آغاز می کنیم و ابتدای نخ از سمت راست در پشت قرار می گیرد و انتهای سر نخ در سمت چپ کار به پشت کار انتقال پیدا می کند و پس از پود دهی سراسری نخ را در ادامه بافت از پشت سمت چپ کار به سمت جلوی کار آورده و از روی کار به سمت راست و در نهایت به پشت کار منتقل می شود. و با انجام تمام این مراحل یک رج ایجاد می شود. ممکن است در یک رج چند نقش ایجاد شود که با توجه به تعداد نقش تنوع رنگی نیز خواهیم داشت.

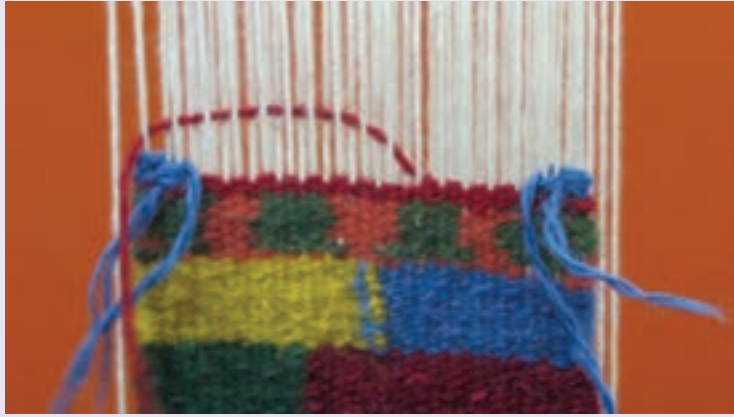
توجه

مرحله اول

مرحله دوم

مرحله سوم

مرحله چهارم

مرحله پنجم

مرحله هشتم

مرحله هفتم

مرحله هشتم

▲ مراحل بافت حصیری | تصویر ۳-۴

۹- پس از هر رج بافت پودگذاری سراسری (که تک تار را می پوشاند) حداقل با یک بار رفت و برگشت و در برخی مناطق در نهایت با دوبار رفت و برگشت انجام و عمل دفتین زدن را با دقت انجام شود.

نکته: طرح و نقش در این نوع گلیم به صورت برجسته می باشد. علت برجستگی، همان یک تار بدون نقش است که تنها با گذراندن پود سراسری پوشانده می شود.

۱۰- در این نوع گلیم نقوش را بصورت پلکانی میتوان ایجاد کرد اما بصورت اریب (با خط صاف) ممکن نیست.

۱۰- عمل نقش اندازی و پود کشی و دفه زنی تا پایان کار (در اینجا بافت حاشیه) ادامه پیدا می کند. در هر رج نخ های باقی مانده را از پشت کار به روی کار می آورند و بدین صورت ادامه نخ ها در پشت کار توسط پود سراسری درگیر می شود.

توجه

- ابتدا و انتهای نخ هایی که در این نوع گلیم برای نقش اندازی استفاده میشود همیشه در پشت کار قرار می گیرد که در رج بعدی پس از عبور پود رنگی، اگر دوباره به همان رنگ نخ احتیاج بود از پشت کار به جلوی کار انتقال می دهیم تا طرح ایجاد شود.

- در این نوع تکنیک وقتی یک طرح با یک رنگ ایجاد شده و ادامه نخ آن در پشت قرار گرفته و ما دوباره با فاصله چند تار مجدد طرحی با همان رنگ داریم و ادامه ی نخ را از پشت کار بحالت معلق کشیده و تا ابتدای همان تار (تاری که قرار است طرح بر روی آن ایجاد شود) کشیده و به سمت جلو آورده. در نتیجه در پشت کار ما شاهد یک سری نخ های معاق خواهیم بود

- نخ هایی که برای پود سراسری در نظر گرفته شده با توجه به نقشه می تواند رنگ خطوط عمودی ممتد در کل طرح را مشخص کند، پس انتخاب رنگ آن اهمیت فراوانی دارد. و باید متناسب با رنگ های نقوش گلیم نیز باشد.

- اگر فاصله این نقوش هم رنگ از هم خیلی زیاد باشد دیگر از روش معلق استفاده نمی شود و نخ را در پشت کار قطع می کنند.

۱۱- بافت متن به شیوه لادی: چنانکه گفته شد. این نوع گلیم در واقع می تواند تغییر و تکامل یافته گلیم حصیری به شمار رود. شیوه بافت کاملا مشابه تکنیک بافت حصیری است اما دو تفاوت عمده هم دارد. اول اینکه نوع اشکال آن تنها پلکانی نیست و می توان در آن از اشکالی با فرم اریب هم استفاده کرد. دیگر آن که خط عمودی ممتد در این نوع کار دیده نمی شود و با توجه به جابه جایی اشکال این خط عمود نیز جابه جابه شده و به شکل اریب در می آید (حرکت می کند)

در این نوع تکنیک با توجه به منطقه بافت، تغییری در ایجاد نقش در آن مشاهده شده بطور مثال در منطقه ای این تقسیم بندی تعداد تارها به ۳ تا ۳-تار و یا حتی بیشتر با توجه به نوع نقشه تغییر کرده و مناطقی که مربوط به اشکال برجسته هست با توجه به این شیوه بیشتر شده و تعداد این تقسیم بندی با توجه به مناطق تولید تغییر می کند در صورتی که در گلیم حصیری تنها ۱ تار و ۳ تار می باشد. در این نوع گلیم زمینه کار ساده و نقش بصورت پیچ یا گذری ایجاد می شود. و می تواند کم نقش و نگار تر از گلیم حصیری بافته شود

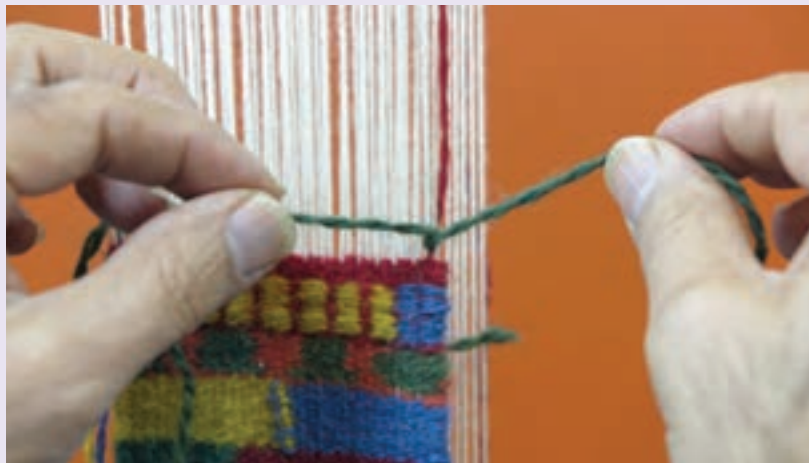
توجه

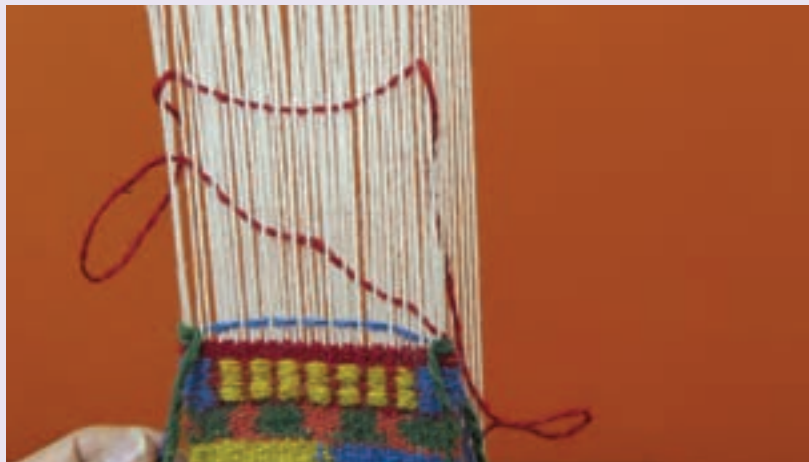
۱۱۶

مرحله اول

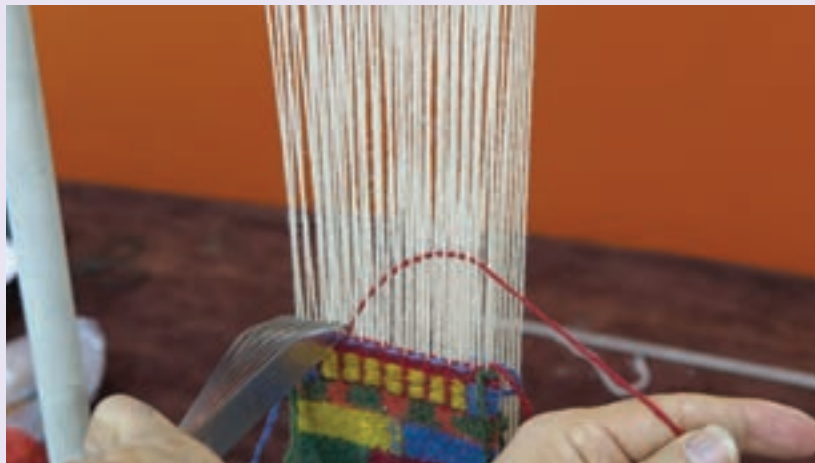
مرحله دوم

مرحله سوم

مرحله چهارم

مرحله پنجم

مرحله ششم

مرحله هفتم

مرحله هشتم

مراحل پودگذاری گلیم لادی | تصویر ۴-۴ ▲

۱۲- پس از بافت متن اصلی گلیم و اتمام کار حاشیه بالایی کار را مجدد حصیری ادامه داده و کار بافت را به اتمام رسانده و ادامه مراحل طبق شروع کار تکرار میشود.

بخشی از یک گلیم لادی | تصویر ۴-۵ ▲